

Pracovní list ku kapitole: **Vojtěch Měrka**

Dokument č. 1:

„Slovenská brázda.“

Nitrianski profesori na čele s J. B o h á ě o m začali vydávať nový kultúrny mesačník pod názvom „Slovenská brázda“. Programom nového časopisu je pestovať národnú a duchovnú kultúru v duchu československej jednoty a tvorenia slovenskej spolupráce. Úmyselne bolo započaté s číslom, ktoré je venované prezidentovi Osloboditeľovi T. G. Masarykovi. Jeho život a dielo vo výraznej a pútavej skratke načrtol redaktor dr. Vojtěch M e r k a, profesor, Jozef Boháč pojednal v dvoch statiach o Masarykovi v rodine a o Masarykovej návšteve na Slovensku 1893 v Kollárovom rodisku, Mošovciach. Okrem toho časopis obsahuje rôzne zprávy zo slovenského juhu.

J.M.

ZDROJ: Slovenský denník, 18. marec 1937, ročník 20, č. 64.

Dokument č. 2:

Zmeny na obchodnej akademii v Nitre

B r a t i s l a v a, 15. októbra.

Riaditeľstvo štátnej obchodnej akademie v Nitre dr. Vojtech Měrka odchádza na okamžitú dovolenku, z ktorej sa nevráti.

ZDROJ: Slovenský hlas, 16. októbra 1938, ročník 1, č. 237.

Dokument č. 3:

960-1 dôv./38.

8. október 1938

Protičeská a protižidovská
demonštrácia v Nitre

Hlásim, že 7. októbra 1938 o 19. hod. došlo v Nitre k demonštráciám mládeže slovenskej ľudovej strany Hlinkovej a behom demonštrácie demonštranti vytíkali okna v rôznych uliciach mesta Nitry.

Od 18. hod. do 19. hod. svolal mestský úrad v Nitre pred mestský dom príslušníky ľudovej strany, kde im bola rozhlasom s balkonu mestského domu vysílaná reč poslanca Jána Esterházyho, Andora Jaroša a pak mal prejav starosta mesta Nitry František Mojto. Prítomno bolo asi 1000 osob, ale väčšinu tvorilo vojsko nitrianskej posádky, hlavne príslušníkov maďarskej národnosti. Starosta Mojto po ukončení manifestácie, požiadal prítomných, aby sa v kludu rozišli do svojich domov. Manifestanti uposluchli natoľko, že od mestského domu sa rozišli a ihneď na Vilsonovej ulici mládež slovenskej ľudovej strany, ktorá snád zamýšľala manifestovať v uliciach mesta, sa zišla a k nej sa pripojili i nezodpovedné živly a vojsko. Takto ťahli Vilsonovú ulicou, Masarykovú, Tureckou bránou k budove obchodnej akadémie, kde sa pokúšali vniknúť do budovy obchodnej akadémie, ale tam je premluvil učiteľ Kaps, aby od násilností upustili. Vykrikovali cestou rôzne heslá proti Čechom ako: „Mi chceme slovenské četníky, Mi chceme slovenského riaditeľa obchodnej akadémie, Dole s riaditeľom Merkom.“ Totéž bolo i u mestských obytných domov, kde býva profesor obchod. Akadémie Pokorný. Riaditeľ Merka a profesor Pokorný sú Česi. Keď demonštranty podarilo sa četníctvom, políciou a učiteľom Kapsom trochu ukludniť, niektorý sa vzdialili, ale opäť pridali sa k demonštrantom ženy a deti i iných politických strán, ktoré čakajú len na nepokoje, aby mohli drancovať a ťahli ďalej Štúrovou ulicou, kde začali vytíkať okna osobám židovskej národnosti a to tak, že ako ťahli ulicou kameňom hodili do oken, aby nebolo vidieť kto hodil. Zo Štúrovej ulice ťahli Párovskou ul., Ďurčanskou ul., Kapitúlskou, Malošpitálskou, Janka Jesenského ul., Cestou v týchto uliciach stále vykrikovali „Preč so Židmi, Židi do Palestíny, Von s Čechmi a pod.“

Demonštranti rozbili celkom 46 okenných tabulí a spôsobili škodu asi 800 Kč.

V uliciach Štúrovej bolo rozbito 5 okenných tabulí, v Párovskej 13, sv. Štefánskej 2, Ďurčanskej 20 a Janka Jesenského 6.

Kdo tabule rozbil nepodarilo sa dosiaľ zistiť, rovněž tak nepodarilo sa zistiť kto z organizoval demonštráciu. V šetrení sa pokračuje a kladné výsledky budú dodatočne hlásené. O 22. hod. bol v meste naprostý klud a poriadok.

Ide okresnému úradu a okres. četn. veliteľstvu v Nitre

Veliteľ stanice:

Dokument č. 4:

Večer toho dňa videla Nitra prvý slobodný, radostný pochod mladého slovenského života. Večer o 18. Hod. prehovorili k celému slovenskému ľudu do rozhlasu zástupcovia autonómneho Slovenska. Pred mestským domom, kde boli namontované tlampače (reproduktory, amplióny) pre spoločný posluš, shromaždily sa na ten čas veľké zástupy ľudu. Po vypočutí prejavov členov vlády z rozhlasu a prejave tajomníka Višňovského nadšení študenti a s mnohými staršími dali sa na pochod v disciplinovaných šíkoch po uliciach mesta Nitry, aby dali i vonkajšiu formu svojej radosti. Ohnivejšiu náladu vliali i študenti, ktorí prišli z Bánoviec na nákladnom aute, ktorí roznášali po Nitriansku radostné chýry o slovenskej autonómii. I slovenskí vojaci pridali sa do pochodu. Rozradostený zástup ľudí zpomiedzi prítomných vojakov vyzdvihol jedného, ktorý niesol slovenskú zástavu. Krok dunel. Skandovanými heslami privolávala sa sláva novej slovenskej vláde. A prvýkrát v uliciach mesta Nitry zaznela odbojná pieseň:

„Slováci sme od rodu, slovenskému národu
nebude z nás ani jeden nikdy na škodu.
Vezmeme si valašky, vybíjané opasky –
vyzbrojení budeme po jánošíkovsky.“

Pred kostolom piaristov sa sprievod zastavil. Vzдал vd'aku Všemocnému za udelený dar a pomodlil sa „Otče náš...“ za večného vodcu a otca národa Andreja Hlinku. Tu v krátkom preslove prehovoril k nadšeným manifestantom abiturient reál. Gymnázia Klimant. Odtiaľ pohol sa sprievod pred obchodnú akadémiu, kde študujúca mládež protestovala proti vedeniu obchodnej akadémie riaditeľom Měrkom a žiadal odstránenie nesympatickeho českého riaditeľa. Tu opäť prehovoril k študentom abiturient obchod. Akadémie Libant a učiteľ hudobnej školy Štefan Kaps.

Po ukončení prejavov sa väčšina demonštrantov rozišla a nad Nitrou zavládla tichá noc...

ZDROJ: HVIEZDIN, Ján Izák. Črty z pohnutých časov v Nitre 1938 – 1939. Nitra: Prvá slovenská kníhtlačiareň v Nitre, 1940. Ján Hviezdin pôsobil vo funkcii tajomníka politickej správy HSĽS.

Otázky a úlohy:

Prečítajte si dobové dokumenty a pokúste sa odpovedať na otázky:

1. K akej udalosti sa v dokumentoch popisovaná manifestácia v Nitre viazala?
2. V čom sa dokumenty popisujúce manifestáciu v Nitre 7. 10. 1938 odlišujú?
3. Ktorý z textov možno považovať za objektívny popis udalostí odohrávajúcich sa večer 7. 10. 1938?
4. Pokúste sa zistiť, kto boli János Esterházy a Andor Jaross? Prečo títo politici rečnili na manifestácii dňa 7. 10. 1938?
5. Pokúste sa vysvetliť, prečo je prvý dokument plný gramatických chýb?
6. Na základe nadobudnutých informácií z hodín dejepisu vysvetlite, prečo sa manifestácia obrátila proti iným národnostiam?
7. Na základe článku v novinách *Slovenský hlas* popíšte, ako manifestácia ovplyvnila život Vojtěcha Měrku. Ako informuje redaktor novín o Měrkovom odchode zo Slovenska?
8. Prečo bolo prvé číslo nového časopisu nitrianskych učiteľov venované prezidentovi T. G. Masarykovi?
9. Kto bol Vojtech Měrka a o čo sa na Slovensku zaslúžil? Vypočujte si rozhlasovú reláciu o jeho aktivitách v Košiciach (dostupné na <https://reginavychod.rtvs.sk/relacie/kosicki-rozhlasaci/131061/vojtech-merka>)
10. Ako mal byť časopis Slovenská brázda zameraný? Pokúste sa vysvetliť spojenie ... *v duchu československej jednoty...*, čo tým autor v danej dobe myslel?
11. Poznáte nejaké pamiatky na prezidenta T. G. Masaryka, ktoré sa nachádzajú v nitrianskom regióne? Prečo boli vo verejnom priestore inštalované? Aký mal vzťah prezident Masaryk k nitrianskemu regiónu?

